

CHARLES DE BEAULIEU, SPION VAN ORANJE.

Van de andere helft heeft Jean de Beaulieu nooit de betaling gekend. De schuldvordering is bij vaders dood overgegaan aan zijn zoon Charles die te Antwerpen den specerijhandel voortdeed, en met wie we nu nader hebben kennis te maken.

In 1581, dient Charles de Beaulieu een rekweste in bij de Staten van Zeeland en bij Oranje om geld. En hij verhaalt nu zelf zijn verdiensten. Zijn eerste dienst is zijn spionnage voor Oranje in de dagen van Alva, zijn tweede is de inneming van den Briel die zonder het geld van zijn vader niet ware mogelijk geweest. Luister:

« Vertoont met alle eerbieding, Charles de Beaulieu, hoe dat hij in den jare 1571, aanmerkende de wreede regeering des hertogen van Alva, met de Spanjaarden over geheel het Nederland, zonder schier eenige hoop van verlossing, en ziende dat Zijne Excellentie (d.i. Oranje) lijf noch goed spaarde om deze onmenschelijke tyrannie te weren, en daar ook veel goede patriotten beloofden alle hulp en bijstand te doen, heeft de suppliant, door de familiale vriendschap die hij had met sommigen van den Raad van den hertog van Alva, die occasie niet willen verliezen van Z. Exc. (Oranje) te advertteeren, en met hem goede correspondentie te houden van al hetgeen er in den Raad van den hertog van Alva werd behandeld ten nadeele van Z. Exc. en van de liberteit van het vaderland, zooals hij kan doen blijken uit diverse brieven van Z. Exc., alsdan ontvangen.

Desgelijks heeft hij suppliant ook geld verschoten aan mr den graaf van der Marck om te volbrengen zijn aanslag op den Briel zonder welk geld hem noch zijn krijgsvolk het niet mogelijk was af te varen, noch te zeil te gaan, waarvan hem nog resteerende zijn 300 gdn. zonder den interest... »

DE ORGANISATIE. DE OPSTAND VAN VLISSINGEN.

De rekweste van Charles de Beaulieu verhaalt ons verder hoe, terwijl Oranje, die nog altijd niet was bekomen van zijn mislukten veldtocht, op Dillenburg zat, de Zeeuwen in opstand zijn gekomen:

« Acht dagen daarna (9 April 1572) hebben die van Vlissingen de wapens opgenomen met nog andere steden van Walcheren, zonder hoop nochtans van eenig ontzet, en binnen middelen tijd waarschuwde de suppliant die van Vlissingen met eigen bode wat goede hoop en hulp van Z. Exc. te verwachten was, hen aanmoedigend de stad te houden, hen verzekerend dat binnen 14 dagen Z. Exc. hen vertroosting zou bezorgen. Het consistorie van Antwerpen kan daarvan getuigen, alsook van het geld dat hij verschoten heeft om kapitein Blommaert met 200 soldaten naar Vlissingen te zenden ».

We vernemen hieromtrent echter nog veel meer uit de getuigschriften die Beaulieu aan zijn suppliek heeft gehecht. De getuigen zijn Jacques en Pierre Lhermite, kolonel Jaspar van Surck en die van *l'église wallonne* of consistorie te Antwerpen. Ziehier:

« Wij onderschreven verklaren ons kennelijk te zijn dat Charles de Beaulieu, woonachtig te Antwerpen, in 1571 en 1572 zich begeven heeft in den dienst van Z. Exc. om hem advertenties te doen van al hetgeen dat in de Nederlanden passeerde, zooals ook aan het consistorie van Antwerpen, dat hij verschoten heeft 200 kronen om de eerste roeren en morloenen (stormhoeden) te schikken naar Vlissingen, zoohaast de stad opstond. Hij reisde ook naar Duitschland om diverse brieven te hebben van Z. Exc. voor de steden van Holland en Zeeland die dezelve Beaulieu niet zonder groot perijkel naar Antwerpen bracht, schikkende dezelve verder naar de vs. steden, door welke brieven Z. Exc. prompte assistentie verzekerde ».

Voor het consistorie was dit onderteevend door « Jean Hoche-

dey », ministre de la parole de Dieu en l'église wallonne à Anvers, Thomas Coulon, Pierre de Lobel ».

Pierre Lhermite schrijft er nog eenige bijzonderheden bij: Beaulieu is naar Dillenburg gereisd om commissie zoo voor kapitein Vorst, van admiraalschap, als voor Serraerts van gouverneurschap, en voor Beaulieu zelf van generaal over de koopmanschappen; en na Beaulieu's vertrek heeft P. Lhermite de correspondentie gehouden.

Beaulieu zelf, in zijn rekweste, verhaalt nu verder hoe hij van Oranje 12 brieven verwierf om de voornaamste steden moed te geven « welke Z. Exc. terstond gezonden heeft met Johan Gelins, hofmeester van den graaf van der Marck; en de suppliant wederom binnen Antwerpen gekomen zijnde, heeft de brieven gezonden waar ze behoorden, wat die van Vlissingen in 't bijzonder zeer aangenaam geweest is ».

En Beaulieu heeft zich daartoe getuigschriften bezorgd van Andries Groenvelde, Claude Willemsens en Hendrik van Baerle, drie van de vier kapiteinen van Vlissingen in 1572.

DE GOEDEREN UIT DE 17 SCHEPEN DER VLOOT VAN PORTUGAL.

Doch lezen we verder de rekweste van Charles de Beaulieu, waar hij het heeft over zijn beheeren van de gekaapte Portugeesche goederen, — en hier is het goed er aan te herinneren dat Beaulieu zijn rekweste niet alleen stuurde aan de Staten van Zeeland maar tezelfdertijd aan Oranje zelf:

« Middelentijd deed Z. Exc. alle neerstigheid en praktizeerde alle middelen om de armye veerdig te maken en herwaarts over te komen, hetwelk niet wel geschieden kon zonder promptelijk te hebben sommen van penningen, waar hier te lande kleine apparentie toe was, uit oorzaak dat de moed van de goede patriotten bijna was verloren, zoo dat er geen hoop dan op de vloot van Portugal was, gelijk Z. Exc. wel kennelijk is

wat praktisch daartoe gedaan is geweest, in zulker voege dat de vs. vloot, wezende van 17 schepen, geladen met zeer rijke koopmanschappen over kwam in handen van die van Vlissingen. Wetende de suppliant dat Z. Exc. groot gebrek van geld had om inderhaast ruiters op te nemen zoo om Bergen-Henegouwen te ontzetten, als om den vijand te beletten wederom te belegeren de steden van Vlissingen en andere, zoo is hij suppliant met alle neerstigheid naar Zeeland gereisd, verlatende wijf en kinderen, zijn gewoonlijken handel, al zijne affairen en factorijen, doende Z. Exc. toekomen, zoo in specerijen naar Dort gezonden als in gereeden gelde omtrent 90.000 kronen. Als het arrest gedaan was van de 17 schepen, werden alle dingen zeer kwalijk beleid. De magistraat van Vlissingen, ziende de commissie van Z. Exc., gebracht door P. Lhermite, stelde in handen van den suppliant al de koopmanschappen van de vs. vloot zonder eenig inventaris daarvan te maken, noch ook hem bij te voegen eenige contrerolleurs, want de harten van de magistraten waren in vrees voor den uitgang van 't begonnen werk. Zoo had de suppliant in goede conscientie wel mogen winnen 25 of 30.000 kronen en dat alleen op het onderscheid van de deugd en waarde van elke soort van koopmanschap, evenals op het rijzen en dalen van de prijzen, maar ter contrarie heeft de suppliant zich gedragen alsof het zijn eigen goed was, zooals blijkt bij zijn affirmatie en eed gedaan tot slot van zijn afrekening, waarbij bevonden zal worden dat hem niet meer gepasseerd is geweest dan een ten honderd, daar hij ten minste drij ten honderd verdiend heeft, hetwelk omtrent 1200 Lb. bedragen zou ».

En hierbij levert Beaulieu ons een *extrait de compte*, — want heel die boekhouding was in het Fransch gehouden. We vernemen er uit dat deze rekening door de Staten van Zeeland werd goedgekeurd op 2 Maart 1575. En Beaulieu doet zich nu in 1581 te Antwerpen goede getuigenissen omtrent zijn beheer van de goederen

der Portugeesche vloot bezorgen, door Junius de Jonge en Jacques Taffin, waar hij een verklaring aan toevoegt van den boekhouder die « den conterboek » hield van die zaken, Salvador de la Palma.

Hetgeen wij hier vernemen omtrent « de vloot van Portugal » verrijkt de geschiedenis. Bedoeld is de vloot met dewelke de hertog de Medina Coeli naar de Nederlanden kwam en die op de Vlaamsche kusten door de watergeuzen werd verrast. Men schatte den buit op 200.000 kronen in geld en 500.000 in koopwaren « hoewel er niet zooveel ten profijte kwam der gemeene zaak » (Bor I, 393)

DE INVOERING DER LICENTEN.

Beaulieu beroept er zich vervolgens op dat hij, wanneer de generaliteit weder in grooten geldnood was, het recht van de licenten op het uitvoeren en inkomen van allerlei koopmanschappen, — waar vele steden zich tegen opponeerden, — heeft weten in te voeren, en in praktijk te stellen voor welken arbeid hij nooit is geloond geweest.

Hier voegt hij het volgend getuigschrift aan toe:

« Nous soussignés, certifions qu'étant au commencement des guerres de Vlissinges commis pour pourvoir à ce qu'il fallait pour résister à la cruauté des Espagnols, Charles de Beaulieu donna ouverture et mit en train de trouver deniers sur l'issue et entrée des marchandises telles que pour lors se présenteraient, dont est provenu grand secours pour le payement de la garnison, et n'est venu à notre connaissance que pour cela il ait eu aucune récompense. Fait à Anvers le 1 janvier 1581.
(Get.) Junius de Jonge, Jacques Taffin ».

DE ONTCIJFERING DER SPAANSCHGE GEHEIME BRIEVEN:

Ten slotte doet Beaulieu gelden dat hij het cijferschrift wist te lezen in de geïntercepteerde brieven van en aan de Spaansche bele-

gerden binnen Middelburg. Waar die in het Spaansch waren geschreven deed hij zich helpen door zijn klerk Salvador de la Palma.

Pieter de Rycke en Adriaan Manmaecker getuigen dat diverse brieven van Mondragon, Beauvois en anderen, gezonden naar Alva of aan hen gericht, die geïntercepteerd werden en waarvan niemand alstoen kon interpretatie van geven, door Charles de Beaulieu werden ontcijferd, waardoor alle verraderijen, macht en aanslagen van den vijand zijn ontdekt geweest.

Bij deze twee getuigenissen steekt Beaulieu er een derde bij die echter Vlissingen opgeeft in plaats van Middelburg, tegen Beaulieu's eigen getuigenis in:

« Nous soussignés certifions qu'ayant la ville de Vlissingen pris les armes contre la tyrannie des Espagnols, les paquets et lettres en chiffre ont été par Charles de Beaulieu déchiffrées comme miraculeusement... » (Get.) Junius de Jonge, Jacques Taffin.

DE GEWENSCHTE BELOONING.

Intusschen was echter Charles de Beaulieu « in diverse banquerouten gevallen ». Reden waarom hij nu om zijn welverdiend loon komt bij de Staten van Zeeland en bij Oranje. Aan dezen laatste verzoekt hij « favorable brieven aan de Staten van Zeeland opdat ze hem suppliant zouden salarieeren naar zijn verdienste, want de nood hem daartoe dwingt ».

En Beaulieu geeft aan, hoe men hem zou kunnen salarieeren: « hem te willen recompenseeren met de verbeurde rente van Gaspar Schetz die hij placht te hebben op den Zeeuwschen tol of andere assignatie van renten op denzelfden tol ».

BESLUIT.

Aldus naar het dossiertje dat samengesteld werd in 1581 door den Antwerpschen stadsgriffier Van de Warcke, naar het geschrift

te oordeelen, en dat op het stadsarchief terugkwam op 3 Maart 1897. Het werd geklasseerd door den toenmaligen archivaris in de verzameling « Autographes » waar het wel zeer goed bewaard werd, maar ook onbenuttigd bleef. De stof is belangrijk genoeg om ter beschikking der geschiedenis gesteld te worden. Het aandeel dat de église wallonne met haar aanhangers, zooals de Beaulieu's, in de wording van Nederland gehad heeft, is in later tijden minder onderlijnd geworden dan het verdiende. Er speelde immers nog heel wat anders in den opstand dan Dietsch nationalisme.